

A munkaerő-kereslet

Ismétlés előző óráról: Munkaerő kereslet

- Ábrázolás: keresleti görbe
- Bérek meghatározódása
  - Volumenhatás
  - Helyettesítési hatás
- Bértváltozása hatásai
- Egyéb tényezők hatásai:
  - Termékpiaci kereslet
  - Más tényezők kínálata
  - Munka kínálata
- Nemzetgazdasági, ágazati, vállalati kereslet
- Hosszú és rövid táv

A munkaerő keresletéről
bővebben (új anyagrész)

Miért keresnek (akarnak bérelni) a munkaadók munkát?

- Származékos kereslet fogalma
- Nyereségmaximalizálás fogalma

A nyereségmaximalizálási feltétel

- Nyereség (profit) és alternatívái
- A döntés: befolyásolható tényezők köre
- A vizsgálat módja:
  - Marginális elemzés
  - Ceteris paribus vizsgálat
- Döntési szabály:
  - Ha a pótlólagos ráfordítás hozama meghaladja a költségeit, akkor növeljük a ráfordítást egy egységgel, ellenkező esetben nem növeljük.

A munkaerő határtermék-bevétele

- A **munkaerő határterméke** (MP_L): egységnyi munkaráfordítás-növelés okozta kibocsátás-változás naturáliá(k)ban.

$$MP_L = \Delta Q / \Delta L$$

- A határbevétel (MR): egységnyi kibocsátás-növekedésből származó bevétel-növekedés.

$$MR = \Delta(Q \cdot P) / \Delta Q \text{ és belátható, hogy } MR \leq P$$

- **Munkaerő határtermék-bevétele** (MRP_L):

$$MRP_L = MP_L \cdot MR$$

A munkaerő határkölsége

- A ***munkaerő határkiadása*** a munka pótlólagos egysége igénybevételenek költségét jelenti (jelölése: ME_L). A határkiadás nem azonos a határkölséggel (MC_L), mert előbbi a teljes költség változását jelenti, míg a határkölség mindig változó költség. Egyelőre azonban szinonimaként kezeljük őket.
- Versenypiacon egyenlő a bérrel ($ME_L = W$)
- Monopszonisztikus munkaadó esetén azonban $ME_L > W$ is lehet.
(ennek kifejtése később)

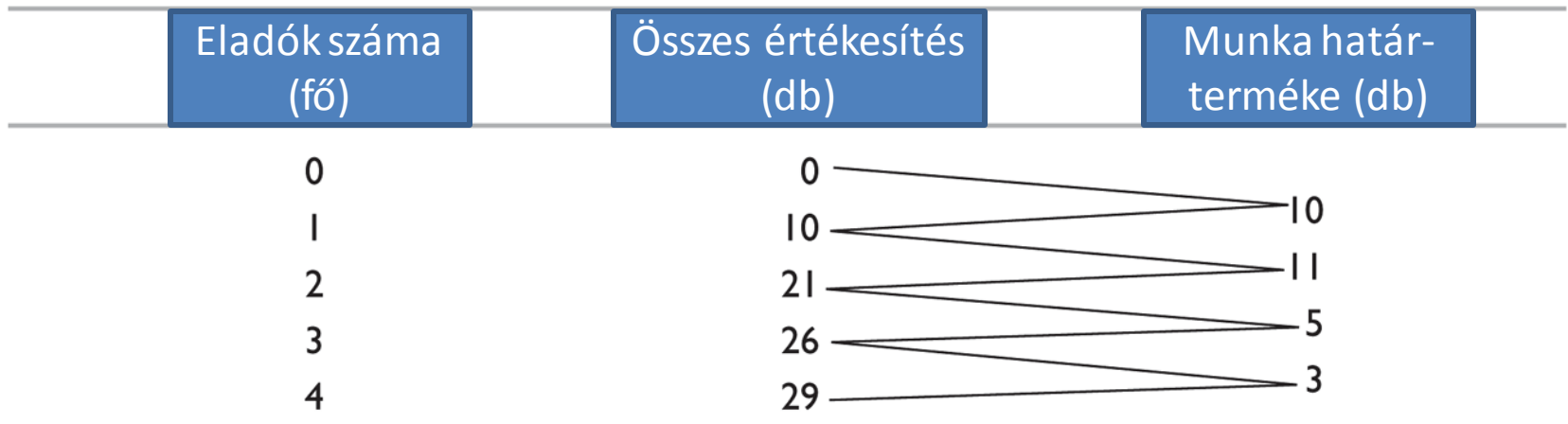
A rövid távú D_L vizsgálata minden piacot (áru, tényezők) versenyzőnek feltételezve

- Rövid táv = csak az igénybe vett munka változtatásán keresztül folyik profitmaximalizálás

Autószalon példája

Tfh. a munkaerő homogén és nincs bizonytalanság.

- Mitől függ és mennyi lesz a munkaerő-kereslet?
- Rajzoljuk fel és értelmezzük a függvényt!

A csökkenő határhozadék törvénye

- Empirikus megállapítás
- Ellentmond-e ennek a 2. eladó alkalmazása?

Nyereségmaximalizálás és munkaerő-kereslet

- A profit akkor maximális, ha:

$$MRP_L = ME_L$$

- Jelen feltevések mellett ebből:

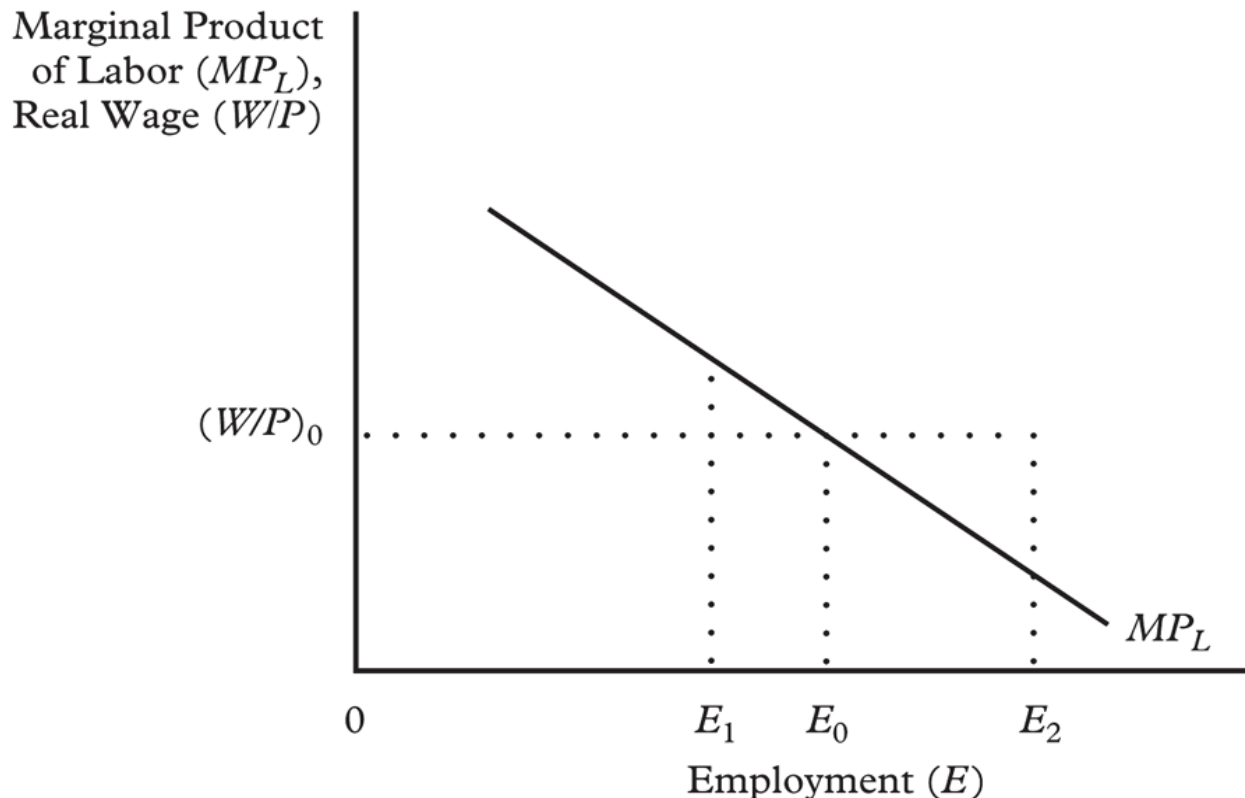
$$- MP_L \cdot P = W$$

$$- MP_L = W/P$$

- Értelmezzük a reál- és nominálbérben megadott keresletet is!
- Más-e a reálbér a munkaadó és a munkavállaló oldaláról?

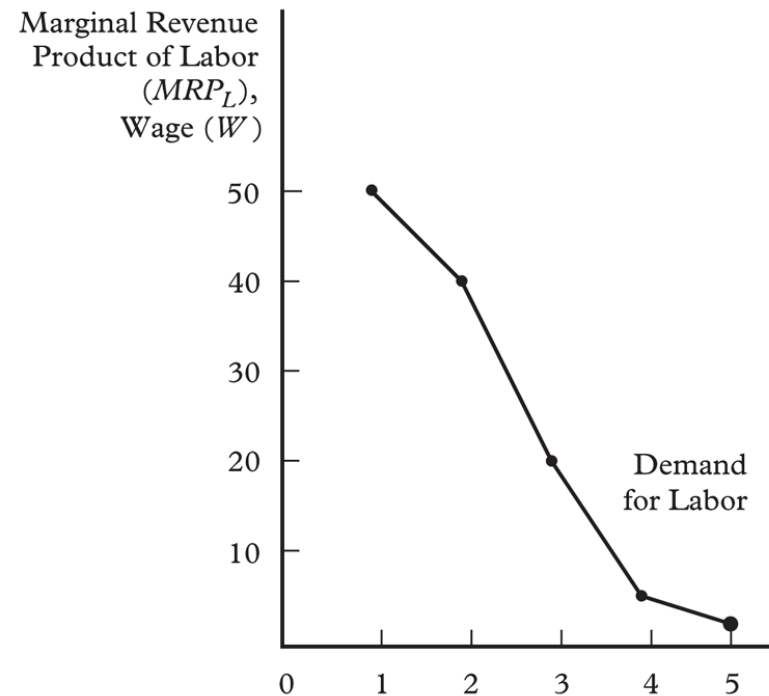
Keresleti görbe reálbérrel

- A rövid távú munkaerő-kereslet megegyezik a munkaerő határtermék-görbéjének csökkenő szakaszával.

Keresleti görbe pénzbérrel

Number of Detectives on Duty during Each Hour Store Is Open	Total Value of Thefts Prevented per Hour	Marginal Value of Thefts Prevented per Hour (MRP_L)
0	\$ 0	\$—
1	50	50
2	90	40
3	110	20
4	115	5
5	117	2

Adott dolgozó határterméke függ

- Egyéni jellemzők (soroljunk fel párat!)
- Munkakör jellemzői
- Már alkalmazásban állók száma adott munkakörben
- Fizikai tőke és munkakörülmények

(Soroljunk fel párat!)

A makrogazdasági munkaerő-kereslet

- Az ugyanazon piacon működő vállalatok (munkaadók) keresleti görbéinek összegző görbéje
- Hogyan jellemezhető a görbe?
- Hogyan értelmezhetjük a teljes piacon a bérváltozásra való reagálást?

A határtermelékenységi elmélet kritikái

- A valóságos döntéshozatal nem ilyen (végig sem gondolják)
- Nem mérhetőek vagy túl gyorsan változnak az értékek, esetleg túl sok a kölcsönös összefüggés (pl. kötött munka-tőke arány)
- Válasz e kritikákra:
a verseny szelekciós hatása és innováció

Kereslet versenypiac(ok)on, hosszú távon

- Nem csak a munkaerő változtatható, hanem bármely input, sőt a technológia (a termelési függvény) is.

Munka és tőke közti átváltás

Egyenletrendszerrel írható le:

- $MP_L \cdot P = W$
- $MP_K \cdot P = C$

Átrendezve:

- $P = W/MP_L$
- $P = C/MP_K$

Vagyis akkor van egyensúly, ha:

- $W/MP_L = C/MP_K$

- Mit jelent az utolsó egyenlet?

A bérváltozás hatásai

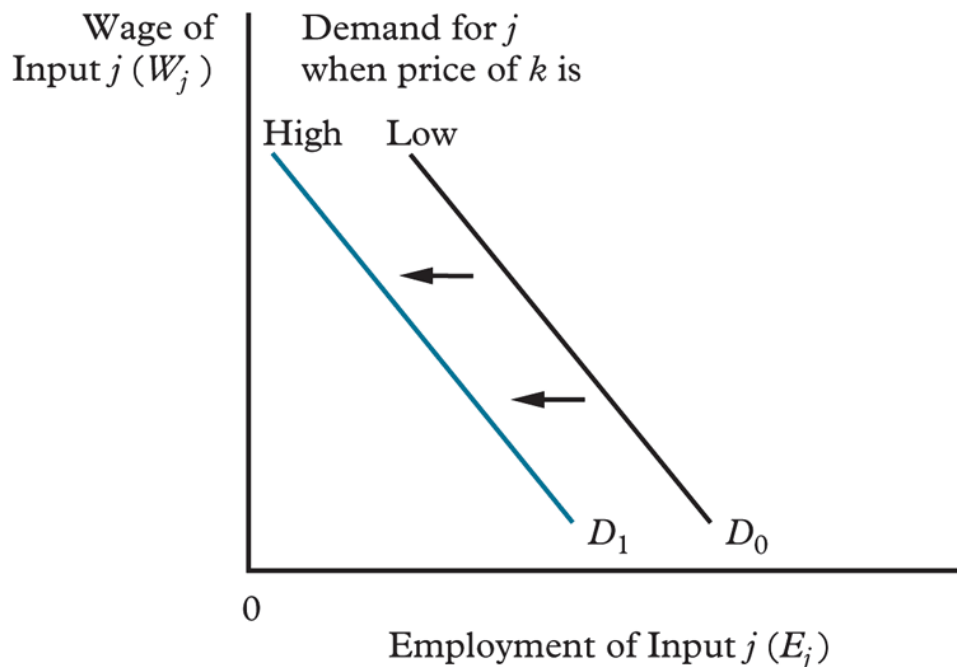
1. A bérnövekedés ceteris paribus csökkenti az alkalmazást, és ezzel növeli az MP_L -t.
2. Ezzel csökken a tőke határterméke is, ami (ceteris paribus) a tőke mennyiségének csökkentése irányába hat.
3. Ha az MP_L növekedése és az MP_K csökkenése nem ellensúlyozza, akkor a bérnövekedés miatt jobban megéri tőkével előállítani ugyanazt a termékegységet, mint munkával (helyettesítési hatás).
4. A tényezőár-növekedés mindenképp csökkenti a kibocsátást, ami miatt csökken felhasznált tényezők mennyisége (volumenhatás).

Több, mint két fajta tényező esetén

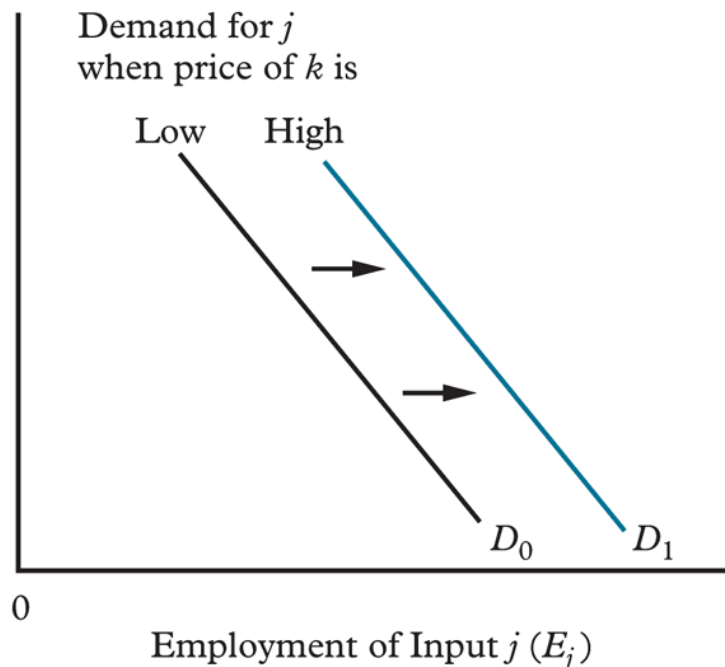
- Munkán kívüli tényezők + munkafajták is.
- A tényezők lehetnek egymás
  - bruttó helyettesítői
(volumenhatás < helyettesítési hatás)
  - bruttó kiegészítői
(mérethatás > helyettesítési hatás)
  - technológiai kiegészítői
(nincs helyettesítési hatás).

Bruttó kiegészítők és bruttó helyettesítők

**(a) Gross Complements
(Scale Effect Dominates)**

**(b) Gross Substitutes
(Substitution Effect Dominates)**

Nem tökéletesen versenyző piacok

Két esetet vizsgálunk meg:

- Monopólium a termékpiacon
- Monopszónium a munkaerőpiacon

Monopolista termelő

$MR < P$, mert a termelő ármeghatározó az árupiacon.

Nyereségmaximalizálás miatt:

$$MRP_L = MR \cdot MP_L = W$$

Ebből:

$$(MR \cdot MP_L)/P = W/P$$

$$MR/P \cdot MP_L = W/P$$

Mivel $MR/P < 1$, ezért a monopólium munkakereslete minden bérszinten alacsonyabb, mint egy ugyanolyan, de versengő vállalaté.

Monopolista termelő

- Az árupiaci monopolista lehet bérelfogadó, de
- két ok miatt mégis fizethet a versengő cégeknél magasabb béreket:
  - Átháríthatja azt a fogyasztókra
  - Profit eltüntetésében is érdekelt

Monopszónium a munkaerőpiacon

- Monopszónium fogalma
- Nem bérelfogadó, nem létezik keresleti görbe
- S_L nem vízszintes, hanem jobbra emelkedő, azaz a munkaerő-bővítés határkölsége meghaladja a bért, mert valamennyi dolgozónak az új, magasabb bért kell fizetnie
- Nyereség-maximalizálás: $MRP_L = ME_L$
- De: az ME_L görbe a munkaerő-kínálat görbe fölött (!) húzódik

A kínálati görbe eltolódása

- Változik az ME_L görbe is
- Ez megváltoztatja a fizetendő bért és az alkalmazandó létszámot
- A hatások iránya megegyezik a versenypiaci esettel

Kötelező bér hatása monopszónium esetében

- Szabjuk meg a kötelező bérszintet a „normál” monopszonista bérszint felett, de az ME_L és az MRP_L metszéspontja alatt.
- Mi lesz az új határkiadási görbe?
- Hogyan alakul a munkaerő átlagköltsége?
- Mi lesz az új foglalkoztatási szint?
- Mi történne, ha tetszőlegesen magas lenne a kötelező bér?

Tankönyvből:

3. fejezet a 104. oldalig

A munkaerő-keresleti rugalmasságok

A kérdéskör

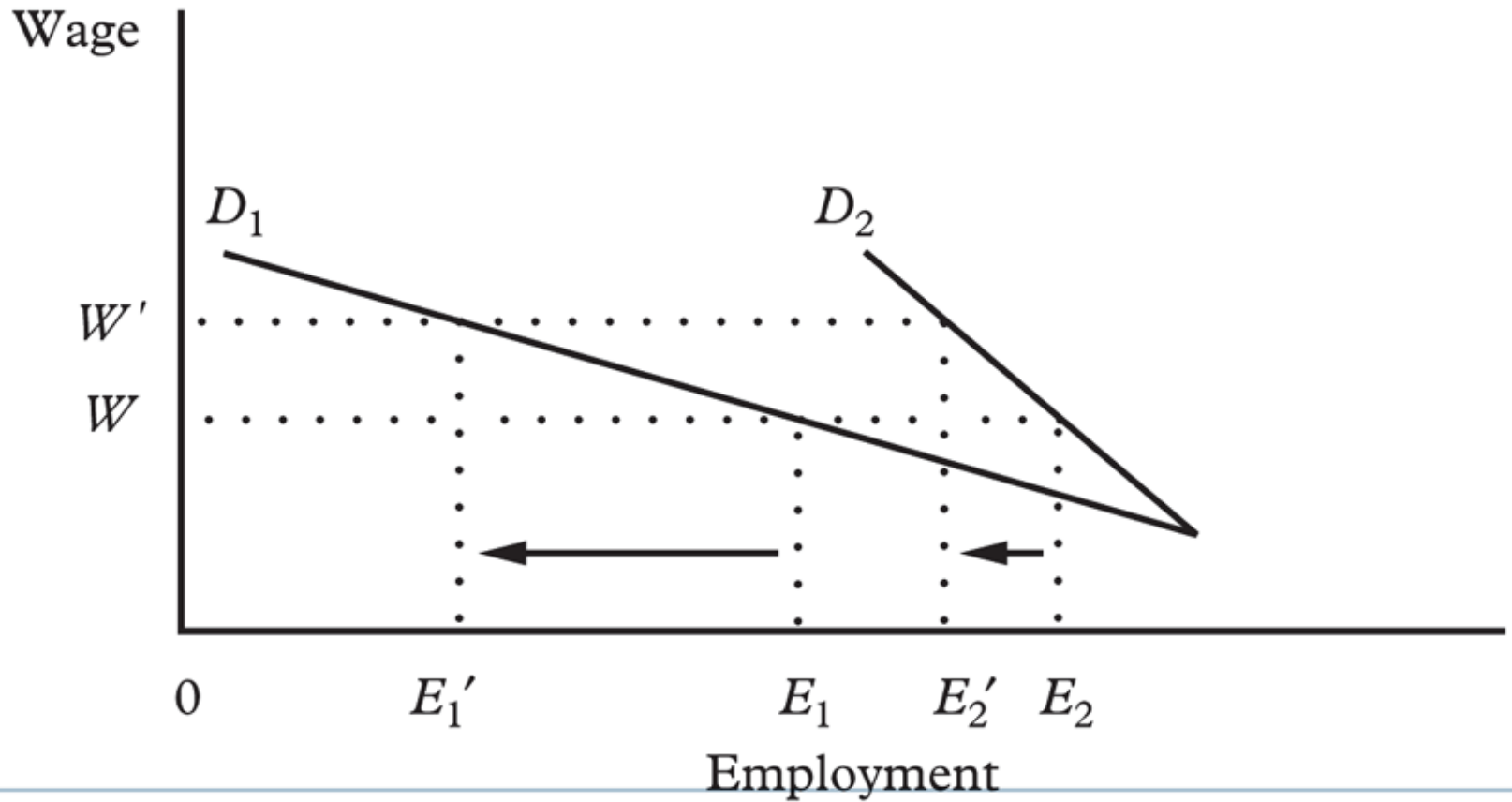
- Bérek változásának hatása a foglalkoztatásra
- Alkalmazási területek pl.
  - Minimálbérek hatása:
    - Kis reagálás vagy
    - Nagy reagálás?
  - Technológiai innovációk hatása
    - A termékek keresletére:
      - Új termékek a régi helyett
      - Termékek helyettesíthetősége (kereslet-rugalmassága)
    - Tőke-munka helyettesítés (automatizálás)

A munkaerő-kereslet sajátbér-rugalmassága

$$\eta_{ii} = \frac{\% \Delta E_i}{\% \Delta W_i} = \frac{\frac{E_{i1}}{E_{i0}}}{\frac{W_{i1}}{W_{i0}}}$$

- Előjel: változás iránya
- Abszolút érték:
  - Rugalmas (>1)
  - Egységnyi rugalmasságú (=1)
  - Rugalmatlan (<1)

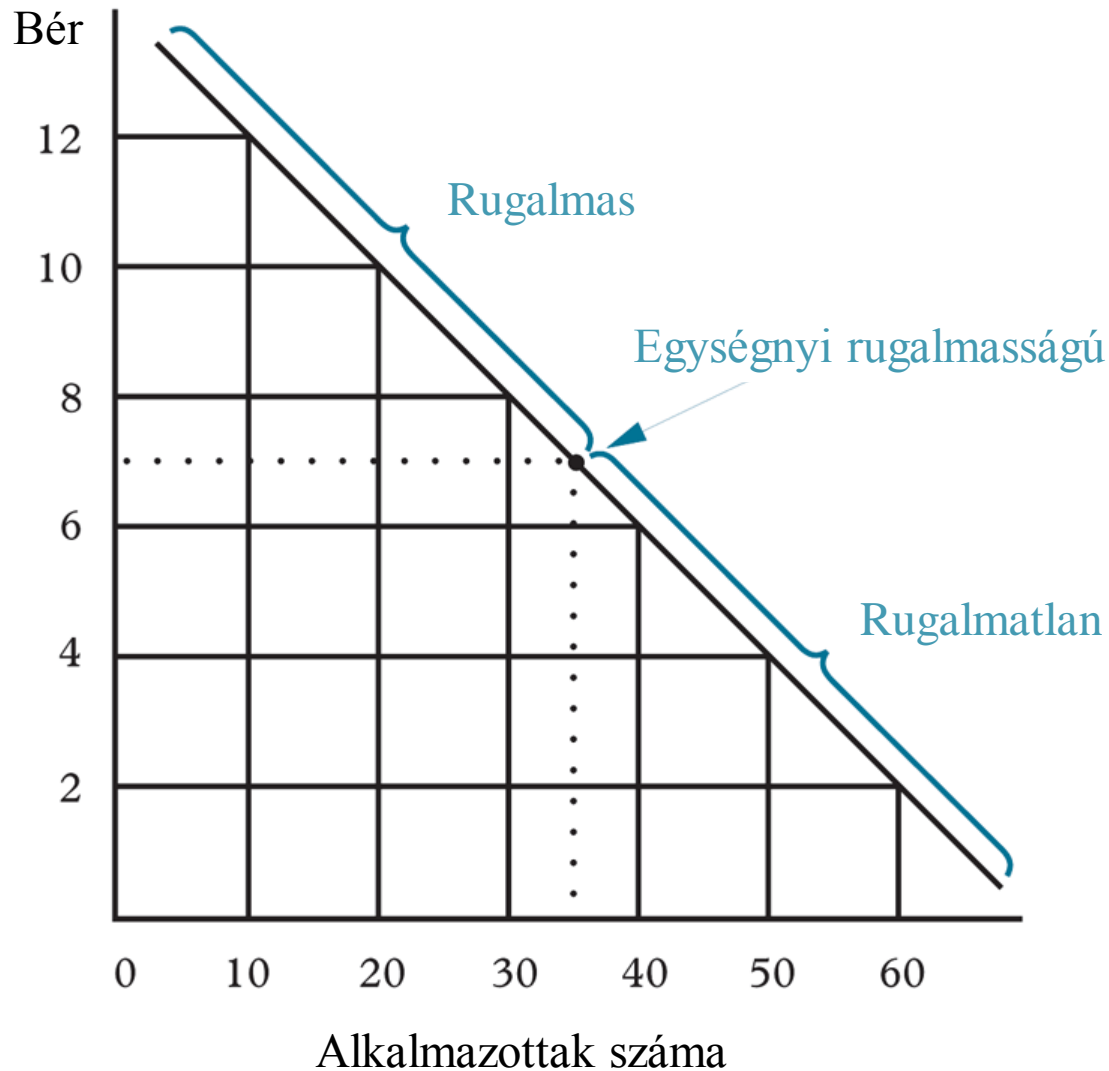
Viszonylagos keresletrugalmasságok

Melyik fél van előnyösebb helyzetben az egyes görbék esetén?

A rugalmasság változása a keresleti görbe mentén

Kérdés

- Mitől függ, hogy a kereslet rugalmassága nagy vagy kicsi?

A származékos kereslet Hicks – Marshall törvényei

A sajátbér-rugalmasság magas lesz, ha:

1. Az árupiaci kereslet árrugalmassága magas
2. Az adott munkakategória könnyen helyettesíthető más munkával vagy tényezővel
3. A többi termelési tényező kínálata rugalmas
4. Az adott kategória a termelés összköltségének jelentős részét adja

A termékpiaci kereslet hatásai

- Vállalati/márka piac rugalmasabb, mint a termékpiaci (átpártolnak másik gyártóhoz)
- Az hasonló termékek együttes piaca rugalmatlanabb, mint az egyes termékeké
- Hosszú távon rugalmasabb a piac, mint rövid távon (innováció, ízlés megváltozása)

Helyettesíthetőség

- Hosszú távon nagyobb
(innováció, ízlés megváltozása)
- Akadályai nem csak technikai jellegűek lehetnek:
  - Jogi megkötések
  - Munkavégzési szabályok

Egyéb termelési tényezők kínálata

- Hosszabb távon a termelési tényezők szállítói jobban tudnak alkalmazkodni, így a tényezőárak csökkenhetnek.

Munkaerő-költségek részaránya az összköltségben

- Ha a munkaerő-költségek nagyobb arányt tesznek ki a termék összköltségén belül, akkor (bér)rugalmasabb lesz a munkaerő iránti kereslet.
- DE: ez csak akkor igaz, ha a fogyasztó könnyebben helyettesíti a terméket, mint a termelő (a tényezőket).

A sajátbér-rugalmasság becslése

Milyen „sajátbér-rugalmasságok” becsülhetőek?

- **Rövid távú mérethatás**: egy százalékos bérváltozás százalékos hatása a foglalkoztatásra *konstans technológia* mellett.
- **Helyettesítési hatás**: egy százalékos bérváltozás százalékos hatása a foglalkoztatásra *konstans kibocsátás* mellett.
- **Teljes rugalmasság**

Kereslet keresztbér-rugalmassága

$$\eta_{jk} = \frac{\% \Delta E_j}{\% \Delta W_k} = \frac{\frac{E_{j1}}{E_{j0}}}{\frac{W_{k1}}{W_{k0}}}$$

j munkatípus keresletének a k munkatípus ára iránti rugalmassága

- Pozitív: bruttó helyettesítő
- Negatív: bruttó kiegészítő

A Hicks-Marshall törvények alkalmazása kereszt-bérrugalmasságokra

A volumen- és helyettesítési hatásokon keresztül érvényesülnek:

Mérethatás

- Termelési ktgek hatása az árra, annak a kibocsátásra
  - Befolyásolja a ráfordítás aránya az összes ráfordításon belül
  - A termékkereslet rugalmassága növeli

Helyettesítési hatás

- Technológia változtatása; hatása függ a tényezők közti kapcsolattól
  - Tényező helyettesíthetősége
  - Többi tényező kínálatának rugalmassága

Tankönyvből:

4. fejezet a 137. oldalig

Köszönöm a figyelmet!